

OBSAH

Pavoukovci České republiky	2
Snovačka <i>Carniella brignolii</i> (Araneae: Theridiidae), nový druh pavouka pro faunu České republiky ...	3
Dvě novinky v české opiliofauně v roce 2021.....	5
Méně známé druhy pavouků – <i>Dictyna szaboi</i>	8
Pavouci pod dráty vysokého napětí: „ <i>Terra incognita</i> “?.....	9
Výskyt sekáče <i>Nemastoma bidentatum</i> (Arachnida: Opiliones: Nemastomatidae) v České republice	11
Podivuhodná "rodinka" křížáka pruhovaného	15
Hrabalky (Pompilidae) – specialisté na lov pavouků IX: rod <i>Arachnospila</i>	16
Rozhovor s Tondou Kůrkou	19
118. seminář České arachnologické společnosti.....	22
Prof. Dr. Jochen Martens osmdesátiletý	24
Česká bibliografie	26
Britská bibliografie – The Newsletter	29
Nové knihy.....	29
Pokyny pro autory	30

PAVOUKOVCI ČR

Pavoukovci České republiky

Arachnids of the Czech Republic. Spider *Carniella brignolii* Thaler & Steinberger, 1988, harvestmen *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881), *Leiobunum sp. A* and pseudoscorpion *Allochernes solarii* Simon, 1898 are new records for the Czech Republic. Up to 23.12.2021, we included 883 spider species, 39 harvestmen species and 39 pseudoscorpion species in the arachnofauna of the Czech Republic.

Novými druhy pavoukovců pro Českou republiku jsou (uvedeny prvně nalezy, více viz v samostatných článcích):

- snovačka západní *Carniella brignolii* Thaler & Steinberger, 1988, Touchovice, 28.4.–30.8.2021, 1 ♂, leg. P. Krásenský.
- sekáč oranžový *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881), Prášíly, Frauenthal, 13.6.2013, 1 ♀, leg. I. Těťál.
- sekáč *Leiobunum sp. A*, Vlkoš, 6.10.2021, 1 ♂, 1 ♀, leg. M. Pěnča.
- aloštírek Solariho *Allochernes solarii* Simon, 1898, Popice, NP Podyjí, Sealsfieldův kámen, zemní past 1.6.–1.7.2021, 1 ♂, leg. T. Krejčí.

K 23.12.2021 čítají seznamy ČR 883 druhů pavouků, 39 druhů sekáčů a 39 druhů štírků.

Snovačka *Carniella brignolii* (Araneae: Theridiidae), nový druh pavouka pro faunu České republiky

Tangle-web spider Carniella brignolii (Araneae: Theridiidae), new spider species for the fauna of the Czech Republic. First finding of a tangle-web spider Carniella brignolii Thaler & Steinberger, 1988 from the Czech Republic is published and shortly commented. One male was collected using 40 cm plastic tube trap put into the soil on marl stone slope.

Již delší dobu jsem uvažoval o umístění zemní trubkové pasti na některou z bílých strání na území Ústeckého kraje. V posledních letech jsou tyto pasti hojně využívány pro sběr podzemní fauny a v Českém středohoří již byly umístěny na řadu míst. Proto jsem se rozhodl umístit past mimo České středohoří, a to na bílé stráně u obce Touchovice v okrese Louny. Trubkovou past dlouhou pouhých 30 centimetrů jsem na konci dubna 2021 zahrabal do jílovitého a porézního substrátu v prudkého svahu nedaleko úzké stezky (obr. 2). Jako konzervační médium jsem použil 8% kvasný ocet. K vybrání pasti jsem se dostal až na konci srpna téhož roku. Při třídění materiálu, v kterém bylo několik mravenců rodu *Temnothorax*, zemní mnohonožka z čeledi Julidae, několik stejnonožců, samička skálovky velké (*Gnaphosa lucifuga*), jsem narazil na světlého a pouhý jeden milimetr velkého pavouka. V první chvíli mě napadlo, že se jedná o nějaké mládě. Velké překvapení nastalo ve chvíli, kdy jsem v mikroskopu zjistil, že se jedná o samečka, a dokonce dospělého s dobře vyvinutými pedipalpami. Pavouka jsem proto rychle vyfotografoval a poslal V. Růžičkovi, který se o půdní pavouky zajímá a již dlouhá léta trubkové pasti využívá. Netrvalo dlouho, a přišla mi zpráva, ve které bylo zmíněno několik druhů pavouků, které by bylo dobré s oním pavoučkem porovnat. Neseděla ale velikost ani další znaky. Po krátké době přišel od kolegy další e-mail s komentářem, že ona vlastně existuje velmi drobná snovačka, která u nás ale není dosud známa, a jak napsal „...a kdyby to byla ona – to by bylo něco!“ Nakonec se podezření opravdu potvrdilo a onen drobný pavouček z čeledi Theridiidae je snovačka *Carniella brignolii* (obr. 2), která byla popsána teprve nedávno, a to v roce 1988 podle jediného kusu z Rakouska (THALER-KNOFLACH *et al.* 2014). Jedná se o velmi vzácného pavouka, který je znám v Evropě jen ze sedmi lokalit. Na dosud známých lokalitách byla snovačka nalezena na xerothermním svahu v suti, ve štěrku na břehu horského potoka, v lomu, ve štěrku v půdě na vinici a také v jeskyni. Snovačka *Carniella brignolii* Thaler & Steinberger, 1988 se tak stala 883. pavoučím druhem naší fauny.

Nálezová data: Bohemia bor. occ., Touchovice env., Touchovická stráně (5648), 28.4.–30.8.2021, zemní trubková past, délka 30 cm, Pavel Krásenský lgt., Antonín Roušar det., Oblastní muzeum a galerie v Mostě coll.

Pavel Krásenský

THALER-KNOFLACH B., HÄNGGI A., KIELHORN K.-H. & VON BROEN B. 2014: Revisiting the taxonomy of the rare and tiny comb-footed spider *Carniella brignolii* (Araneae, Theridiidae). *Arachnol. Mitt.* **47**: 7–13.

Obr. 1: Lokalita *C. brignolii* u Touchovic (foto P. Krásenský)

Obr. 2: Samec snovačky *C. brignolii* z Touchovic (foto P. Krásenský)

Dvě novinky v české opiliofauně v roce 2021

Two news in the Czech opiliofauna in 2021. The first finds of harvestmen Leiobunum sp. A and Amilenus aurantiacus in the Czech Republic are commented here.

V posledních letech se naše znalosti o české opiliofauně výrazně prohloubily a seznam českých sekáčů obohatily tři druhy: *Nemastoma bidentatum sparsum* Gruber & Martens, 1968 (viz SCHÖNHOFER & HOLLE 2007), *Platybunus pinetorum* (C. L. Koch, 1839) (BEZDĚČKA 2010) a *Trogulus closanicus* Avram, 1971 (BEZDĚČKA et al. 2011). V roce 2021 se seznam rozrostl o další dva druhy: *Leiobunum* sp. A (BEZDĚČKA et al. 2021) a *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881) (BEZDĚČKA & BEZDĚČKOVÁ 2021). Zatímco o druhu *Leiobunum* sp. A byly v citovaném příspěvku uvedeny i širší údaje o jeho rozšíření a biologii, v krátkém článku o *Amilenus aurantiacus* bylo, krom nálezových dat, uvedeno údajů a informací méně. Proto zde informace o výskytu a biologii tohoto druhu šířeji rozvádím.

Sekáče *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881) řadíme do čeledi Phalangidae, která v Evropě čítá 142 druhů ve 35 rodech (MARTENS 2013), z toho v České republice žije 17 druhů v 11 rodech. Rod *Amilenus* je monotypický. MARTENS (1978) hodnotí tento druh jako evropský horský s rozšířením alpsko-dinárským, konkrétně od západních francouzských Alp, po Wienerwald a přes balkánská pohoří až po severní Řecko. Od té doby se naše znalosti rozšířily. Současný areál sahá nejen do severních Alp, ale zahrnuje i Saarland, Rheinland-Pfalz, Odenwald, Spessart, Thüringen, Mittel- und Südhaz, Kyffhäuser, Zittauer Gebirge, také pohoří Rothaar a okraj pohoří Ostsauerland, stejně tak i Lucembursko a Belgie (ZAENKER et al. 2016). Lokální výskyt je znám i z Maďarska (MURÁNYI 2005). Pokud bychom tedy shrnuli výskyt *A. aurantiacus* podle zemí, jedná se o Francii, Německo, Belgie, Lucembursko, Itálii, Švýcarsko, Rakousko, Maďarsko, Slovinsko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu, Severní Makedonii, Bulharsko, Albánii, Řecko a Českou republiku. KRATOCHVÍL (1934) uvádí nález z Nízkých Tater (Slovensko). Dokladový materiál však neexistuje a již MARTENS (1978) vyhodnotil tuto informaci jako spornou.

První české doklady *Amilenus aurantiacus* sbíral kolega Ivo Těšál (†2020) již v červnu a září roku 2013 na Šumavě, severně od Práší (Frauenthal). V roce 2017 mi předal tento materiál s dalšími dosud nezpracovanými vzorky ze západních Čech. K determinaci těchto sběrů jsem se dostal až nedávno, v listopadu 2021. Jednalo se o jednu samičku (červen 2013) a dva juvenilní (září 2013). Dospělci i juvenilní stadia *A. aurantiacus* jsou s jinými druhy sekáčů nezaměnitelné, a to díky tmavé lyrovité kresbě (zrcadlové „z“), která je u samic výrazná, u samců pak méně zřetelná. Samice dosahují délky těla 3,5 až 5,5 mm, samci jen 2,8 až 3,3 mm. Sekáči *A. aurantiacus* obývají nejčastěji lesní společenstva horských bučin a také podhorské jehličnaté lesy a v nivě. Nalézt je můžeme především v hrabance, pod kameny a dřevem, ale ojediněle i v bylinném patře vlhkých rostlinných společenstev (ZAENKER et al. 2016) a na kmenech stromů (Machač, osobní sdělení). Samice obvykle kladou vajíčka na lesní půdu na jaře nebo začátkem léta, subadultní jedinci se vyskytují na podzim. To už se stahují do zimních úkrytů, zpravidla do jeskyní nebo jiných přirozených podzemních úkrytů a puklin skal, také do štol a tunelů, kde zimní teplota klesá jen málo pod 0 °C. Při zimování se mohou shromažďovat stovky až tisíce jedinců (ZAENKER et al. 2016).

Sekáčům *A. aurantiacus* bychom měli věnovat zvýšenou pozornost. Je pravděpodobné, že žijí i v jiných částech našich pohraničních hor. Tomu svědčí nejen uvedené nálezy ze Šumavy, ale i výše vzpomenuté nálezy z Žitavských hor (Zittauer Gebirge), těsně za naší hranicí, a tedy v sousedství Lužických hor. Na závěr dodávám, že pravděpodobnost nálezu *A. aurantiacus* u nás předpověděl již Šilhavý (1956). Ve své monografii uvedl i několik druhů z území tehdejšího Československa neznámých. Mezi nimi i sekáče *Nelima aurantiaca* (Simon, 1881), o němž zde uvedl: „Je pravděpodobné, že žije i na Šumavě“.

Pavel Bezděčka

- BEZDĚČKA P. 2010: První prokázaný nález sekáče *Platybunus pinetorum* v České republice. *Západočeské entomol. listy* 1: 32–33.
- BEZDĚČKA P. & BEZDĚČKOVÁ K. 2021: *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881) new harvestmen (Opiliones) to the Czech Republic. *Acta rer. nat.* 25: 12–13.
- BEZDĚČKA P., BEZDĚČKOVÁ K., HOLEC M. & ROUŠAR A. 2011: *Trogulus closanicus* – nový sekáč (Arachnida: Opiliones) pro Českou republiku. *Klapalekiana* 47: 1–3.
- BEZDĚČKA P., BEZDĚČKOVÁ K., PĚNČA M. & BUDNIKOV N. 2021: First record of the invasive harvestmen *Leiobunum* sp. A (Arachnida: Opiliones) in Czech Republic. *Acta rer. nat.* 25: 9–11.
- KRATOCHVÍL J. 1934: Sekáči (Opiliones) Československé republiky. *Práce Mor. Přír. Spol.* 9 (5): 1–35.
- MARTENS J. 1978: Spinnentiere, Arachnida. Weberknechte, Opiliones. *Die Tierwelt Deutschlands* 64: 464 pp.
- MARTENS J. 2013: Fauna Europaea: Opiliones, Phalangidae. Fauna Europaea version 2.6. <http://fauna-eu.org>
- MURÁNYI D. 2005: *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881) (Opiliones), new to Hungary. *Folia Entomol. Hung.* 66: 7–8.
- SCHÖNHOFER A. L. & HOLLE T. 2007: *Nemastoma bidentatum* (Arachnida: Opiliones: Nemastomatidae): neu für Deutschland und die Tschechische Republik. – *Arachnol. Mitt.* 33: 25–30.
- ZAENKER S., SCHÖNHOFER A. L. & BLICK T. 2016: Das Höhlenlangbein *Amilenus aurantiacus* (Opiliones: Phalangidae) ist Höhlentier des Jahres 2016 in Deutschland. *Arachnol. Mitt.* 52: 81–87.

Obr. 1: Pár *Leioibunum* sp. A, lokalita Vlkoš (foto K. Bezděčková)
 Fig. 1: A pair of *Leioibunum* sp. A. from Vlkoš (photo K. Bezděčková)

Obr. 2: Samička *Amilenus aurantiacus*, lokalita Frauenthal, lihový doklad (foto P. Bezděčka)
 Fig. 2: A female of *Amilenus aurantiacus* from Frauenthal, voucher material (photo P. Bezděčka)

Méně známé druhy pavouků – *Dictyna szaboi*

Cedivečka Szabova, *Dictyna szaboi* Chyzer, 1891 je málo známý a sbíraný druh cedivečky, který se velmi vzácně vyskytuje i u nás. Jde o druh, který je znám pouze se střední Evropy (ČR, Maďarsko, Rakousko a Slovensko), nedávno byl nalezen také v Rusku (KUZMIN & ESYUNIN 2016). V ČR byla poprvé nalezena u Bzence v roce 1996 v NPP Váté písky, a dále také v nedaleké NPP Vojenské cvičiště Bzenec. Jedná se o drobný druh s délkou těla 2–3 mm, světle hnědé barvy s nevýraznou klikatou kresbou (obr. 1), která tvoří dva podélné proužky v zadní části zadečku – ve shodě s vyobrazením v práci LOKSA (1969). Charakteristické jsou kopulační orgány samců, podle kterých ji díky protaženému a zahnutému cymbiu snadno odlišíme od ostatních druhů rodu *Dictyna**. Problematictější je však určení samic, kde je nutné dobré zvětšení a ideálně i preparát vulvy. Při ventrálním pohledu na vypreparovanou vulvu je však struktura kanálků dobře patrná – charakteristické jsou obloukovitě do boku zaoblené kanálky (viz KUZMIN & ESYUNIN 2016). Cedivečka Szabova žije na bylinné vegetaci a v detritu písčin, vřesovišť a stepních trávníků. Biologie a fenologie není vzhledem k malému počtu nálezů dostatečně známa, ovšem vrchol bude mít zřejmě v červnu a červenci. Z těchto měsíců pochází i všechny naše nálezy i první nález ze Slovenska (GAJDOŠ & PEKÁR 1999). Že je cedivečka Szabova vzácný a málo sbíraný druh, svědčí i to, že autorům příspěvku není známa žádná fotografie živého jedince, a první snímek kopulačních orgánů se objevil až v práci ruských kolegů z roku 2016 (KUZMIN & ESYUNIN 2016).

Ondřej Machač & Jan Dolanský

GAJDOŠ P. & PEKÁR S. 1999: *Dictyna szaboi* Chyzer, a cribellate spider recently found in Slovakia (Araneae: Dictynidae). *Acta Univ. Carolinae – Biol.* **43**: 3–5.

KUZMIN E. A. & ESYUNIN S. L. 2016: The dictynid spider fauna (Aranei) of Ulyanovsk Region (Russia). *Caucas. Entomol. Bul.* **12** (1): 29–34.

LOKSA I. 1969: Araneae I. *Fauna Hungariae* **97**: 1–133.

* <https://www.araneae.nmbe.ch>

Obr. 1: Samice *Dictyna szaboi* z lokality NPP Vojenské cvičiště Bzenec (foto J. Dolanský)

Pavouci pod dráty vysokého napětí: „*Terra incognita*“?

Možná vám připadne název článku mírně euforický. Ale jistě mi dáte za pravdu, že zatímco osvědčené lokality ubývají, objevení nových je vzácnou výjimkou. Je to důsledek změn zemědělského, ale i lesnického hospodaření, a především rychle se šířící zástavbou. A tak můžeme sledovat, jak v přírodě mizí jedna lokalita za druhou.

Zájem o transektu pod vysokým napětím však nejsou novou záležitostí. Už v roce 2018 tým entomologů věnoval pozornost těmto plochám na Valašsku, aby tam potvrdil nález 62 druhů denních motýlů*. Dalším příkladem je aktivita ochranářů na Pardubicku. Výsledkem je projekt nazývaný Východočeská Sahara**.

Vzhledem k povinnosti dodržování ochranného pásma (což znamená, že výška vegetace nesmí přesáhnout 3 m), se tak plochy pod vedením VN stávají zajímavým místem nahrazujícím bezlesí, tedy biotop, který v naší krajině neustále mizí***. Navíc se na těchto místech nepoužívají pesticidy ani hnojiva.

Ne každý transekt si zaslouží naši pozornost****. Příčinou může být nevhodná orientace, příliš úzký a nedostatečně osluněný koridor a v neposlední řadě zarůstání třtinou křovištní. Sám jsem se přesvědčil, že poměrně velké procento takových, na letecké mapě zdánlivě atraktivních ploch, je z tohoto důvodu „nepoužitelných“. To nebrání tomu, abychom jsme si v okolí bydliště nenašli vlastní vhodný transekt. Vodítkem vám kromě podrobné turistické mapy může být i mapa rozvodů vysokého napětí, dostupná na internetu.

Vzhledem k pravidelnému vyřezávání dřevin pod elektrovedy se tyto plochy stávají důležitým koridorem bezlesých společenství. A to platí nejen pro motýly, ale i pro pavouky, což se mi potvrdilo nálezem dvou nových lokalit sklípkánek.

Jan Erhart

* <https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/ze-zivota-hmyzu-pod-draty-vysokeho-napeti>

** <https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/vychodoceska-sahara>

*** <https://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/prozivame-motyli-holocaust-nadeji-jsou-pruseky-pod-vysokym-napetim-rika-entomolog-spitzer>

**** <https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/ochranna-pasma-elektrického-vedeni-misto-kaceni-stromu-muze-probehnout-rizena-vysadbu-rostlin>

Obr. 1: Na „poddrátovém“ vřesovišti Plav na českobudějovicku se vyskytují sklípkánci (*Atypus* sp.) a slíďák *Alopecosa inquilina* (foto J. Erhart)

Výskyt sekáče *Nemastoma bidentatum* (Arachnida: Opiliones: Nemastomatidae) v České republice

Occurrence of harvestmen *Nemastoma bidentatum* (Arachnida: Opiliones: Nemastomatidae) in the Czech Republic. Till now, only four localities with occurrence of *N. bidentatum* sparsum from literature. This year, I found it also in Ohře Walley by Klášterec nad Ohří. It seems that its spreading is man-mediated and secondarily also along rivers and brooks.

Sekáč *Nemastoma bidentatum* Roewer, 1914 je rozšířen ve střední a východní Evropě a Turecku (GRUBER & MARTENS 1968). Tento druh se pozoruhodně začal rozšiřovat severním i západním směrem. Od roku 1997 je nalézán na několika izolovaných lokalitách od svého areálu v Dánsku, Německu a Česku. Výskyt, nejen v České republice, je přisuzován lidské činnosti a sekundárnímu rozšiřování podél velkých řek. Podle morfologických znaků (NOVAK *et al.* 2021), které jsou především na pedipalpách (obr. 1), chelicérách, samčích (obr. 2) a samičích genitáliích, se v uvedených státech vyskytuje v jednom nebo ve dvou poddruzích: *Nemastoma bidentatum bidentatum* Roewer, 1914 a *Nemastoma bidentatum sparsum* Gruber & Martens, 1968.

V České republice jsou známy čtyři lokality (obr. 3) podruhu *Nemastoma bidentatum sparsum*: Hřensko, Klánovický les, Horní Počernice a Vidov. Od roku 2021 ještě Ohřecké údolí u Klášterce nad Ohří. Dne 4.7.2021 zde byli odchyceni 2 ♂♂ – to jsem poznal až pod mikroskopem, protože jsem se domníval, že se jedná o druh *Nemastoma triste* nebo melanistickou formu druhu *Nemastoma lugubre*, kteří jsou vizuálně velmi podobní. A bylo dobře, že se jednalo o samečky, protože určování samiček je složitější. Následně 9.8.2021 bylo proseto 8 ♂♂ a 8 ♀♀, 4.9.2021 2 ♂♂ a 6 ♀♀, 28.9.2021 5 ♂♂ a 6 ♀♀, 9.11.2021 3 ♂♂ a 5 ♀♀, 20.11.2021 1 ♂ a 3 ♀♀. Mezi nasbíranými jedinci bylo i několik dospělých hnědých individuí, u kterých ještě nebyla dokončena pigmentace. Velice pravděpodobně je zde potvrzena, tak jako v Německu (MARTENS 2021), životaschopná soběstačná populace invazního druhu mimo hlavní areál.

Sběr pomocí prosevů do mísy byl uskutečněn asi pět metrů od levého břehu řeky Ohře s vyvinutým bylinným a stromovým patrem a přilehlé vlhké louce s mechovým a bylinným patrem. Sběrná plocha u břehu je o velikosti asi 10 m² (obr. 4) a dvě sběrné plochy na louce o rozlohách asi 2 m² a 25 m² (obr. 5). Na louce se uskutečnil předposlední sběr, kdy byl získán 1 ♂ a 2 ♀♀ a poslední se získaným 1 ♂ a 3 ♀♀. To, že byl zjištěn tento druh na louce přibližně 30 m od břehového stanoviště, může dokazovat jeho rozšíření na louce. Protože při břehu dále nebyl zaznamenán: v minulosti i současně jsem sbíral od Stráže nad Ohří až po Stroupeč u Žatce pavouky, ale teprve v Ohřeckém údolí jsem narazil na "černé nemastomy". Tak kde se *Nemastoma bidentatum* vzala?

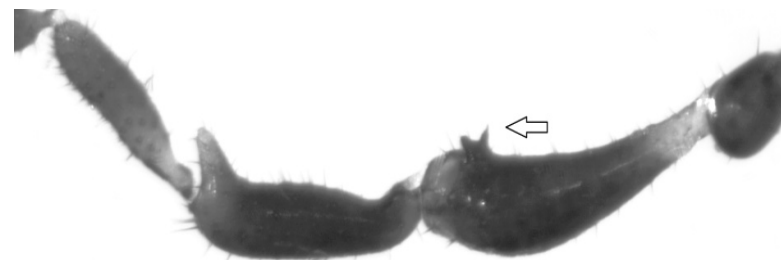
Nejdříve Hřensko (1 ♂, 4 ♀♀) – pravý břeh Labe (SCHÖNHOFER *et al.* 2007), potom Klánovický les (ŘEZÁČ 2020) (počet?) – stepní pískovcový pahorek, ale pod ním je trochu podmáčené pole (M. Řezáč pers. com.), dále Horní Počernice (počet?) – podle GPS lesík na okraji města a Vidov (počet?) – podle GPS na levém břehu Starohodějovického potoka protékajícího lesíkem (ALAVERYAN 2018).

Byl tento sekáč přehlížen, vyskytuje se i jinde a čeká na své objevení? Jak se v České republice šíří, bude vytlačovat druh *Nemastoma lugubre*, je to u nás eurychronní druh? Zatím je nejpravděpodobnější, za předpokladu, že jeho migrační schopnost je nulová, že se rozšířil přičiněním člověka a druhotně podél vodních toků. Ale – jak se do Ohřeckého údolí dostal?!

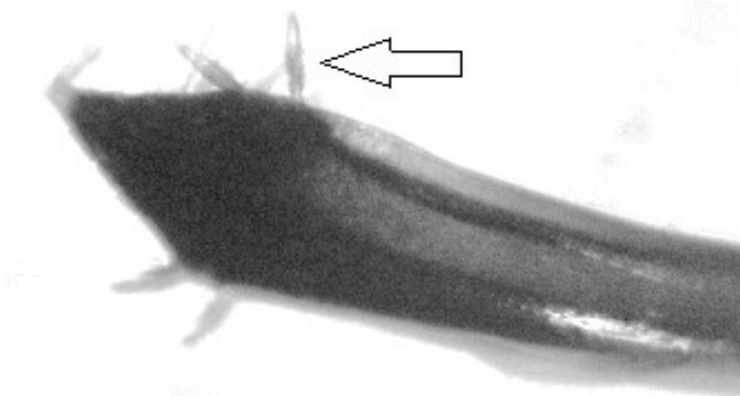
P.S. Pokud objevíte další lokality, prosím o jejich zapsání do databáze české arachnologické společnosti.

Antonín Roušar

- ALAVERYAN A. 2018: *Karyotypová variabilita sekáčů čeledi Nemastomatidae (Arachnida: Opiliones)*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, 70 pp.
- GRUBER J. & MARTENS J. 1968: Morphologie, Systematik und Ökologie der Gattung *Nemastoma* C. L. Koch (s. str.) (Opiliones, Nemastomatidae). *Senckenberg. Biol.* **49** (2): 137–172.
- MARTENS J. 2021: Vier Dekaden Weberknechtforschung mit dem 64. Band der ‚Tierwelt Deutschlands‘ – Rückblick, aktueller Stand und Ausblick *Arachnol. Mitt.* **62**: 35–60.
- NOVAK T., SLANA NOVAK L., KOZEL P., SCHAIDER M. G., KOMPOSCH C., LIPOVŠEK S., PODLESNIK J., PAUŠIČ I. & RASPOTNIG G. 2021: Hidden diversity within the *Nemastoma bidentatum* Roewer, 1914 complex (Opiliones: Nemastomatidae) Part I: Morphological evidence. *Eur. J. Taxonom.* **777** (1): 1–67.
- ŘEZÁČ M. 2020: Pavouci a sekáči (Arachnida: Araneae, Opiliones) Klánovického lesa a jeho okolí v Praze. *Bohem. cent.* **36**: 45–77.
- SCHÖNHOFER A. L. & HOLLE T. 2007: *Nemastoma bidentatum* (Arachnida: Opiliones: Nemastomatidae): neu für Deutschland und die Tschechische Republik. *Arachnol. Mitt.* **33**: 25–30.

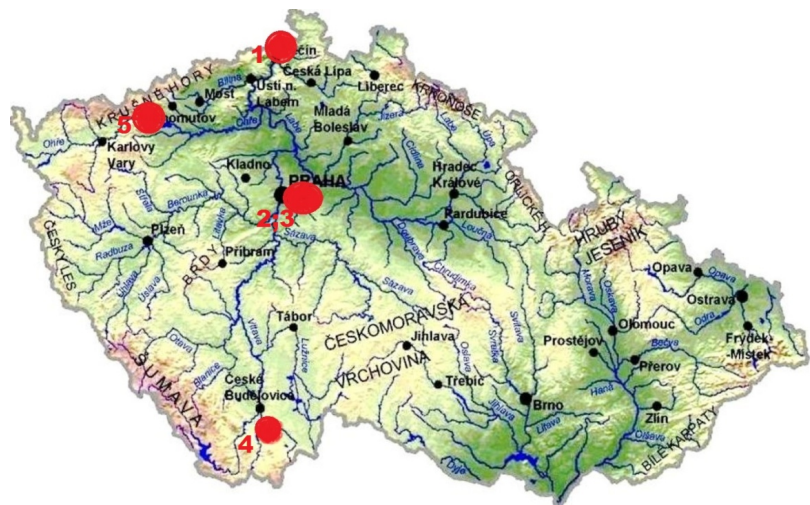
Obr. 1: Uspořádání zoubků na stehně makadla podruhu *Nemastoma bidentatum sparsum* (foto A. Roušar)

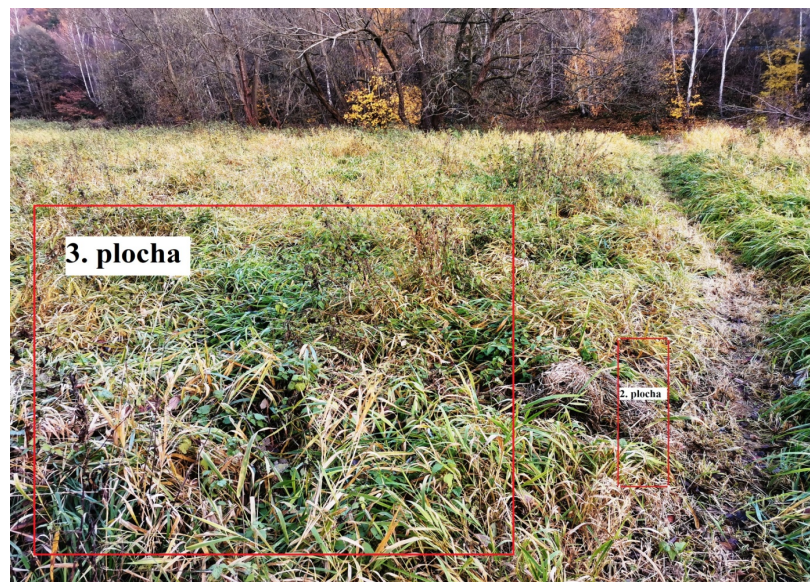
Obr. 2: Zakončení penisu dvěma trny u *Nemastoma bidentatum* (foto A. Roušar)

Obr. 3: Sběrná plocha u břehu řeky Ohře (foto A. Roušar)

Obr. 3: Názvy a poloha lokalit sekáče *Nemastoma bidentatum sparsum* v ČR. 1 – Hřensko, 2 – Praha Horní Počernice, 3 – Praha-Klánovický les, 4 – Vidov, 5 – Ohřecké údolí

Obr. 4: Sběrné plochy na louce u řeky Ohře (foto A. Roušar)

Podivuhodná "rodinka" křížáka pruhovaného

Ve Volfířově 12.8.2021 večer vyfotografovala autorka článku zajímavou situaci, kdy na hřbitovní zdi hned vedle samice křížáka pruhovaného (*Argiope bruennichi*) s kokonem hlídkoval i dospělý samec (Obr. 1). Do arachnologie méně zasvěceného pozorovatele možná napadne, že se jedná o šťastné rodiče, kteří idylicky hlídají potomstvo vyvíjející se ve vajíčkách v kokonu. Tato domněnka ale pomocí poznatků z odborných prací půjde rozbit poměrně snadno. Pustíme se do toho: Nejprve uveďme poměrně krátké období páření. V populaci pozorované v roce 2009 v Hamburku trvalo 30 dní (ZIMMER *et al.* 2012). Zhruba za podobný čas po kopulaci klade samice kokon s vajíčky (BELLMANN 1997). Dalším důležitým aspektem je kanibalismus. K němu dochází asi v 60 % případů. Větší šanci úniku mají samečci menší (CORY & SCHNEIDER 2018), což dle obrázku tento případ není. Uniklí samci navíc často při útoku hladové družky ztrácejí nohy (BELLMANN 1997), zatímco ten náš má všech osm. Sameček, kterému se podaří kopulaci přežít, se zpravidla znovu páří se stejnou samicí. Nyní trvá kopulace již delší dobu a samec předávající maximum spermií se stává konečně partnerčinou obětí (SCHNEIDER 2012). Podle jiné německé studie ale nastává jiná situace při sourozeneckém křížení, kdy se po první krátké kopulaci samec snažil najít samicí nepříbuznou (WELKE & SCHNEIDER 2010). Dalším aspektem je také kompetice samců o nespářené samice. Dle již zmiňovaného německého pozorování nejvyšší dostupnost panenských samic na začátku období páření trvala pouhých osm dní, zatímco výskyt samců dosáhl během prvního týdne dvou vrcholů. Samců bylo pozorováno vždy více než panenských samic (ZIMMER *et al.* 2012). Vegetační období v roce 2021 navíc bylo s 2–3týdenním zpožděním (InterSucho 2021*), takže samec teoreticky pocházející z místa tímto fenoménem zasaženého více, mohl vlivem nižšího přísunu potravy dospět později a jinou vhodnou samicí nenašel.

Na základě těchto dat a myšlenek tedy předpokládáme, že samec křížáka pruhovaného na autorčině snímku není otcem budoucích pavoučat ze samicí střeženého kokonu.

Karolína Čejková & Kryštof Rückl

BELLMANN H. 1997: Kosmos-Atlas *Spinnentiere Europas*. Franckh-Kosmos, Stuttgart, 304 pp.

CORY A. & SCHNEIDER J. M. 2018: Mate availability does not influence mating strategies in males of the sexually cannibalistic spider *Argiope bruennichi*. *Peer J* 6 (e5360): 1–22.

SCHNEIDER J. 2012: Paarungsstrategien kannibalistischer Spinnen. *Nat. Wiss. Mitt. Naturw. Ver. Hambg.* 9: 11–12.

WELKE K. & SCHNEIDER J. M. 2010: Males of the orb-web spider *Argiope bruennichi* sacrifice themselves to unrelated females. *Biol. Lett.* 6: 585–588.

ZIMMER S. M., WELKE K. W. & SCHNEIDER J. M. 2012: Determinants of Natural Mating Success in the Cannibalistic Orb-Web Spider *Argiope bruennichi*. *PLoS ONE* 7 (2, e31389): 1–7.

* <https://www.intersucho.cz/>

Obr. 1: Samec, samice a kokon křížáka pruhovaného (foto K. Čejková)

Hrabalky (Pompilidae) – specialisté na lov pavouků IX: rod *Arachnospila*

Jeden z nejpočetnějších a zároveň nejobtížněji determinovatelných rodů. Druhy jsou malé i větších rozměrů (4–18 mm), jednotného vzhledu. Zbarvení těla je černé, zadeček z poloviny červený. Imaga se živí nektarem květů pryšcovitých, mířkovitých a příležitostně medovicí mšic. Hnízdí bionomie této skupiny hrabalek je velice rozmanitá. Vyhrabávají nory v písčitém a hlinitém podkladu nebo využívají přirozených dutin. V ČR téměř dvacet druhů (BOGUSCH *et al.* 2007).

Hrabalka velkooká (*Arachnospila anceps*). Samice menších rozměrů (do 1 cm), hnízdí na různém zemním podkladu, často i více jedinců společně. Palearktický druh. Preferuje otevřený terén, nejčastěji teplé okraje lesa. Patří k našim nejhojnějším a také nejpozdnějším zástupcům. Aktivní je do října, avšak za příznivých podmínek byla pozorována při hnízdění i na začátku listopadu. Loví především slíďáky, ale i zástupce rodu *Philodromus*, *Clubiona* a další (WOLF 1971).

Hrabalka pýchavová (*Arachnospila fumipennis*). Teplotně tolerantní hrabalka s širší ekologickou valencí. Podobně jako předchozí druh aktivuje i v podzimních měsících. Což zřejmě souvisí s bionomií dominantního hostitelského pavouka *Alopecosa sulzeri*. V tomto období se objevují subadultní, tedy dostatečně velcí jedinci tohoto slíďáka. Samice hrabalky ochromí kořist bodnutím žihadla do sternu a následně zavleče do vyhrabané nory. Dále loví zástupce rodu *Trochosa*, *Gnaphosa* nebo *Drassodes*. V České republice poměrně vzácný, bioindikačně významný druh (BOGUSCH & STRAKA 2017).

Hrabalka červená (*Arachnospila rufa*). Patří k největším zástupcům této skupiny (11–18 mm). Preferuje sušší písčité stanoviště na otevřených biotopech, kterému je věrný (stenotopní). Samice využívá kmenů borovic, odkud monitoruje terén. Loví jak slíďáky, tak i skálkovky a zápředníky. Eurosibiřský kriticky ohrožený druh. Hnízdními parazity jsou hrabalky *Evagetes pectinipes* a *E. proximus*.

Zatímco někteří zástupci této skupiny jsou považovány za vyhynulé, u jiných není dosud známa bionomie nebo hostitelský pavouk.

Jan Erhart

BOGUSCH P., STRAKA J. & KMENT P. (eds) 2007: Komentovaný seznam žahadlových blanokřídých (Hymenoptera: Aculeata) České republiky a Slovenska. *Acta Entomol. Mus. Natl. Pragae*, Suppl. 11: 1–300.

BOGUSCH P. & STRAKA J. 2017: Vespoidea (vosy). In HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (eds), Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. *Příroda* 36: 270–276.

WOLF H. 1971. Prodrómus der Hymenopteren der Tschechoslowakei Pars 10: Pompiloidea. *Acta faun. ent. Mus. Natl. Pragae* 14: 1–76.

Obr. 1: Samice *Arachnospila anceps* s uloveným slíďákem *Alopecosa pulverulenta* (foto J. Erhart)

Obr. 2: *Arachnospila fumipennis* při kontrole kořisti *Alopecosa sulzeri* (foto J. Erhart)

Obr. 3: Samice hrabalky *Arachnospila rufa* doplňuje tekutiny (foto J. Erhart)

Rozhovor s Tondou Kůrkou

Náš kolega Tonda Kůrka letos oslavil 75. narozeniny, nejen k této příležitosti jsme s ním připravili pro Pavouka rozhovor.

Čím Tě zaujali pavouci, aneb jak ses dostal k arachnologii?

Prozaicky. Po státnici jsem v roce 1971 nastoupil do zoologického oddělení Národního muzea, kde jsem dostal na výběr: buď žížaly, nebo pavouky. Protože coby čerstvý státně zkoušený entomolog jsem byl zvyklý na šestinožce, osmínožci mi byli přece jenom sympatičtější než beznožci.

Který byl Tvůj první chycený pavouk a kde?

Kdysi dávno, coby malé robě jsem zachraňoval pavouky před máminým koštětem a pietně je odnášel živé mimo obytné prostory. Profesně to zcela určitě byl jeden nápadný velký křížák, chycený na Horské Kvildě v prvních minutách sběrů na mé první služební cestě za pavouky v srpnu 1971. Ano, byl to legendární Araneus saevus. Dokonce to byl i první pavouk, kterého jsem služebně dal na misku pod objektiv binokulární lupy.

Výzkum v Bukové slati na Šumavě
(foto P. Dolejš)

Šumava je Tvoje srdeční záležitost. Jak to vlastně celé vzniklo začít bádát hlavně tam?

Opět docela próza. Bylo to vlastně díky ornitologické a také myslivecké vášni vedoucího zoologického oddělení NM dr. Jana Hanzáka, který na Šumavu směřoval výzkumné aktivity své i pracovníků oddělení.

V Národním muzeu jsi strávil 35 let. Jak na to vzpomínáš?

Jen v dobrém. I když samozřejmě za ta desetiletí bylo mnoho změn, měnila se doba, poměry, lidé... Samo sebou i já. Z eléva přes váženého kurátora a odborného pracovníka až po otravného přesluhujícího a pro elektronický život zcela neschopného počítačového poloanalfabeta, který

se neobešel při vyplňování stále složitějších hlášení bez pomoci mladších kolegů. Co se ale po celou dobu mého působení v NM neměnilo, byla vstřícnost všech mých šéfů k mým terénním aktivitám. Asi i proto, že všichni byli přírodovědci par excellence a věděli, že příroda se musí zkoumat v terénu a ne u psacích stolů a počítače.

Máš nějaké své "rituály"/zvyky při sběru v terénu?

Nic zvláštního, je to standard, tak, jak jsem se to naučil od starších kolegů. Zkrátka – smýkat, sklepávat, hrabat a klást tenata. Co je ale specifické – a to jistě potvrdí i kolegové – jsou neobyčejné zážitky v terénu. Za ty desítky let jich bylo neúřekom. Za všechny alespoň jeden, skoro duchařina. Představte si slať někde na centrální Šumavě. Uprostřed ní průsek, od ní vpravo i vlevo téměř neproniknutelná klečová džungle. Když se do ní leze po čtyřech, popřípadě plazí, rozerve se při tom košile. Jednoho květnového dne jsem do této džungle vlezl, rozerval si košili a zakopal tři pasti. Za měsíc, v červnu, jsem se doplazil pro vzorky. Pasti nebyly... Zbyly po nich jen díry v rašelíníku. A co bylo za měsíc poté, v červenci? Všechny tři kelímky byly už z dálky viditelné, na jmenovaném průseku pěkně v řadě srovnané. A neporušené, plné vzorků! Dodnes záhada. Snad nějaký duch, šumavský brácha Krakonoše?

Kousl Tě někdy pavouk?

Kdysi dávno – jako malého kluka mě rafnul křížák obecný do palce. Pamatuji se, že jsem pozoroval místo kousnutí, jak mi natéká a červená, a čekal jsem na smrt. Když nepřícházela, šel jsem znovu na louku chytat motýly.

Máš mezi pavouky nějaké své oblíbence?

Těžká otázka, všichni jsou nějak zajímaví. No – snad stepník, to je taková rarita na mladoboleslavské Radouči, pět minut chůze od domova. A samozřejmě křížák pruhovaný, záhadný pavouk, co opustil milovickou vojenskou základnu hned po odchodu vojsk a expandoval odtud do celých Čech.

S prof. Bucharem vás pojilo letité přátelství. Můžeš, prosím, zavzpomínat na nějakou veselou příhodu?

Těch bylo mnoho, pan profesor byl pro každou švandu, a tak bývalo veselo nejen na nezapomenutelných seminářích, konaných v jeho pracovně každý měsíc, ale i na mých soukromých konzultacích, kdy jsem přinášel vždycky nějaký naprosto neznámý, zcela určitě pro vědu nový druh, který se nakonec ukázal tu jako Araeoncus humilis, jindy jako úplně obyčejná Erigonella. Kauza „Maro“ je už všeobecně známa. Pan profesor: „Tak co mi, Toníku, neseš?“ Já: „Něco naprosto unikátního, v životě jsem to neviděl!“. „Tak to bude Maro“ – nato většicky pan profesor. Bylo to Maro. Už po desáté. Zase to bylo Maro...

A ještě jedna vzpomínka, poněkud vážnější. Vzpomínám na jeden mrazivý podvečer. Obloha jak vymetená, krvavý západ slunce všechno barvil do ruda. Dívali jsme se na Prahu z okna profesorsky pracovny. Takové zvláštní ticho... „Je to jako klid před bouří“ – pravil pan profesor. Byl pátek, 17 hodin, 17. listopadu 1989...

Jsi velký cestovatel, to všichni víme. Na kterou svoji zahraniční výpravu vzpomínáš nejraději a proč?

Jednoznačně na Austrálii. Úžasná příroda, svérázní Australané. Nezapomenutelné zážitky. Třebas když jsme se svěřili jedné paní hostinské, že jsme ještě neviděli snovačku redbacka, australskou černou vdovu. Ta dobrá duše nám hned poradila. “Obratťe židle, na kterých sedíte. Tam jich je!” Byly...

Zbývá Ti ještě nějaký nesplněný cestovatelský sen?

Galapágy. Mekka všech přírodovědců...

Napsal jsi spoustu odborných i populárně naučných publikací nejen o pavoucích, která z nich Ti dala nejvíc zabrat?

Atlas Pavouci České republiky. Ale s kolegy spoluautory jsme to zvládli, byla to úžasná spolupráce, díky za ni!

Jsi autorem i českých jmen pavouků, všechny jsi je vymýšlel Ty, nebo jak české názvy vznikaly?

České názvy (a nejen pavouků) byly dílem zoologů, pracovníků zoologického oddělení PM-NM jako reakce na nekonečné a naprosto jalové debaty celé české zoologické společnosti. Několik druhů pavouků, zejména těch nejhornějších a nejpobulárnějších, svá jména už mělo, já dostal za úkol dalších několik tisíc vymyslet. Nejhorší bylo, když jsem pak podle abecedy vymyšlená jména srovnal a zjistil jsem, že třeba pět různých druhů jsem nazval úplně stejně... Nesmím ale zapomenout na Frantu Kovaříka, který je autorem jmen sklípkanů.

Tvou vášní je také focení a kytara, kterému koničku se nyní věnuješ více – focení, nebo kytaře?

Focení. Stále je co fotit. A také snímky užítkovat. Např. teď s mladoboleslavskými ochránci přírody připravujeme knihu o přírodě našeho regionu, kde uplatním na sto mých fotek různých žánrů – od krušticů po stepníky.

Děkujeme, Tondo, za rozhovor a přejeme Ti všechno nejlepší k Tvým půlkulatinám, krásné Vánoce a úspěšný nový rok 2022!

A já bych chtěl popřát všem milým kolegyním a kolegům pevné zdraví, životní pohody a mnoho badatelských úspěchů do nového roku 2022. A také úspěšnou činnost naší České arachnologické společnosti.

Tonda ve svém žilvu – Šumava, Frauenthal (foto P. Dolejš)

118. seminář České arachnologické společnosti

V pořadí již 118. arachnologický seminář hostil 27.11.2021 univerzitní kampus v zasněžených brněnských Bohunicích. Organizaci měl na starost Stano Pekár. Seminář zahájil úvodní přednáškou Milan Řezáč, který nám představil přírůstky naší arachnofauny z rozmezí let 2008–2020. Stejně jako v letos publikovaném článku (Řezáč *et al.* 2021) pavouky rozdělil podle jejich předpokládaného původu (zda jsou přehlížení, šířící se z okolních zemí, imoportovaní atd.). Ve druhém příspěvku Petra Hulejová nanečisto obhajovala svoji bakalářskou práci týkající se vlivu aktivního managementu v původně bezzásahových porostech NPP Kukle na diverzitu pavouků. Dle předpokladů největší diverzita byla prosvětlených v místech s vhodným typem managementu. V další přednášce Vlastík Růžička zpochybnil výskyt příčnatky *Iberina montana* v ČR, jelikož její nálezy u nás jsou pravděpodobně špatně určená *Iberina diffilis*. Popsané znaky samečka *I. montana* Vlastík označil za sporné, a dále nás vyzval k revizi poměrně dobře určitelných samic. Pohrozil jejím vyškrtnutím z checklistu, když mu nikdo nedodá přesvědčivou fotografii epigyny. Před obědem se Honza Raška ve svém příspěvku věnoval drobné „koupelnové“ studii, kde dokázal, že skákavky vnímají barvy v rámci červeného spektra a jsou při něm schopny lovu. Druhý přednáškový blok otevřel Jura Král s přehledem vývoje karyotypů, pohlavních chromozomů a oblastí organizátorů jadérka třesavkovitých (Pholcidae). Po něm si vzal slovo organizátor setkání Stano Pekár a opět nás seznámil s Word Spider Trait databází*,

do které všichni můžeme přispívat a za odměnu z ní brát data pro naši potřebu. V následujícím příspěvku nám Petr Dolejš barvitě popsal peripetie ohledně přípravování nových expozic Národního muzea. Odůvodnil výběr druhů pavouků a vše srovnal s výsledky emailové ankety přihlášených účastníků a muzejníků. Dle očekávání naprostá většina z nás měla ve svém seznamu 12 druhů zástupce našich stepníků (*Eresus* sp.). Závěrečné dva příspěvky patřily Milanu Řezáčovi. V prvním se věnoval pražskému grantovému projektu týkajícímu se sběrů pavouků z vybraných lokalit na jihovýchodě Prahy, ve druhém shrnul dění v ČAS za uplynulý rok. Co se týče plánů na rok příští, uspořádaly by se opět exkurze na další lokality v Praze, získáme-li od Magistrátu grant. Zvažovanou mimopražskou exkurzí je po Vlastíkové poutavé přednášce o příčnatkách Lounsko včetně kopání/výběru trubkových pastí s vidinou návštěvy blízkého pivovaru Zichovec. Místo konání nadcházejícího semináře nebylo určeno, nicméně během zasedání Výboru a Revizní komise ČAS po skončení semináře se hovořilo o možnosti uspořádání semináře v Českých Budějovicích, Praze-Ruzyni, příp. Národním muzeu. Dalšími body jednání byly úvahy o vypůjčení/nákupu vrtáku pro zhotovení hlubinných zemích pastí nebo plány na další postup doplňování již vyčištěné nálezové databáze webu ČAS, k čemuž ovšem citelně chyběl Ondra Machač toho času zotavující se z nachlazení. Jsem rád, že současná epidemiologická situace tentokrát dovolila arachnologický seminář uspořádat, a již se těším na ten příští.

Kryštof Růckl

ŘEZAČ M., RŮŽIČKA V., HULA V., DOLANSKÝ J., MACHAČ O. & ROUŠAR A. 2021: Spiders newly observed in Czechia in recent years – overlooked or invasive species? *BiolInvasions Rec.* **10** (3): 555–566.

* <https://spidertraits.sci.muni.cz/>

Účastníci 118. semináře ČAS (foto P. Dolejš)

Prof. Dr. Jochen Martens osmdesátiletý

Prof. Dr. Jochen Martens se narodil 10. června 1941 v Jeně, později žil ještě ve Veimaru, Bonnu (Bad-Godesberg) a Stuttgartu. V letech 1962 až 1967 studoval biologii a chemii na Johannes Gutenberg Universität v Mainz. Následně zde v roce 1968 získal doktorát (z arachnologie) a v roce se 1975 habilitoval oboru zoologie s ornitologickým tématem. Již od roku 1971 zde působil jako vědecký asistent a v letech 1978–2006 jako profesor, po odchodu do důchodu jako emeritní profesor až do r. 2011. Jochen Martens je vynikajícím odborníkem hned ve dvou oblastech vědy. Je celosvětově uznávaným specialistou na sekáče (Opiliones) a zároveň jedinečným ornitologem, zaměřeným zejména na pěvce (Passeriformes).

U sekáčů se Jochen Martens zabýval a dosud zabývá zejména systematikou a fylogenezí, především v euroasijském regionu. Popsal 265 taxonů sekáčů, z toho 232 druhů, 30 rodů a tři čeledi. Dlužno připomenout, že popsal i 40 druhů pavouků (Araneae) a 19 druhů roztočů (Acari). Jochen Martens dosud publikoval 329 vědeckých článků. K jeho počtům bylo pojmenováno 233 zoologických taxonů (13 rodů, 217 druhů a tři poddruhy), z toho tři rody a 22 druhů sekáčů, čtyři rody a 29 druhů pavouků a dva druhy roztočů.

Seznam taxonů sekáčů, které Jochen Martens dosud popsal, stejně jako seznam taxonů sekáčů pojmenovaných k jeho počtům a jeho dosavadní opilionologickou bibliografii jsem uvedl v příspěvku BEZDĚČKA (2021). Další informace pak uvádějí JÄGER & SCHÖNHOFER (2021) a JÄGER *et al.* (2021).

Je skvělé, že prof. Dr. Jochen Martens neustává ve své vědecké činnosti a neustále publikuje. Jeho práce, postřehy a zejména jeho neutuchající aktivita jsou vzorem již pro nejméně dvě generace zoologů. Nejen proto mu patří naše poděkování, úcta a gratulace.

Fotografii prof. Dr. Jochena Martense mi ochotně poskytl Dr. Peter Jäger (Senckenberg Research Institute), za což mu velice děkuji.

Pavel Bezděčka

BEZDĚČKA P. 2021: Pocta Jochenu Martensovi. *Acta Rer. Nat.* **26**: 1–8.

JÄGER P., KOMPOSCH C. & SCHÖNHOFER A. 2021: Prof. Dr. Jochen Martens – Wissenschaftler aus Leidenschaft. Ein geschriebenes Ständchen zum 80. Geburtstag. *Arachnol. Mitt.* **62**: i–x.

JÄGER P. & SCHÖNHOFER A. 2021: Eight legs, two wings, one life for scientific research – celebrating the 80th birthday of Prof. Dr Jochen Martens. *Zootaxa* **4984** (1): 7–33.

Jochen Martens v depozitáři Senckenberg Research Institute and Natural History Museum, Frankfurt/M. s největší sbírkou sekáčů na světě, 2018 (foto P. Jäger)

Noví členové ČAS

Novými členy České arachnologické společnosti se v roce 2021 stali Markéta Byronová, Martin Dus, Kristýna Hájková, Radek Klossovski, Matěj Kotz, Daniel Kubík, Šimon Petrov, Jan Škořepa, Monika Vaňatová a Filip Zagora. ČAS má nyní 96 členů.

Vítejte!

Kolegové, kteří letos ukončili studium

Ondřej Machač (doktorské na PŘF UP, školitel: I. H. Tuf, oponenti: S. Korenko, P. Kočárek)
Gabriela Příbáňová (magisterské na PŘF UK, školitel: M. Řezáč, oponent: S. Korenko)

Gratulujeme!

BIBLIOGRAFIE

Česká bibliografie

Pavouci

- CASSAR T. & ŘEZÁČ M. 2021: The Dysderidae of the Maltese Islands (Arachnida: Araneae). *Arachnol. Mitt.* **62**: 82–85. DOI: 10.30963/aramit6209
- CALATAYUD-MASCARELL A., ALONSO-ALONSO P. & KORBA J. 2021: First record of *Bolostromus panamanus* (Petrunkevitch, 1925) (Araneae: Mygalomorphae: Cyrtachenidiidae) from Costa Rica. *Arachnology* **18** (9): 1017–1020. DOI: 10.13156/arac.2021.18.9.1017
- HRADSKÁ I., RÜCKL K., KÜRKA A. & DOLEJŠ P. 2021: Four spider species (Araneae: Atypidae, Theridiidae, Linyphiidae) new for the Bohemian Forest, Czech Republic. *Silva Gabreta* **27**: 133–142.
- KADERKA R., FERRETTI N., HÜSSER, LÜDDECKE T. & WEST R. C. 2021: *Antikuna*, a new genus with seven new species from Peru (Araneae: Theraphosidae: Theraphosinae) and the highest altitude record for the family. *J. Nat. Hist.* **55** (21–22): 1335–1402. DOI: 10.1080/00222933.2021.1936680
- KOŠULIČ O., PROCHÁZKA J., TUF I. H. & MICHALCO R. 2021: Intensive site preparation for reforestation wastes multi-trophic biodiversity potential in commercial oak woodlands. *J. Environ. Manage.* **300** (113741): 1–11. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113741
- KREJČÍ T. 2020: Výsledky faunistického průzkumu pavouků a sekáčů na vybraných lokalitách na území NP Podyjí v roce 2019. Results of faunistic survey of spiders and harvestmen at selected sites in Podyjí National Park in 2019. *Thayensia (Znojmo)* **17**: 3–24 (in Czech, English abstract and summary).
- MACHAČ O. 2021a: *Ekologie pavouků a sekáčů na specifických biotopech v lesích (Ecology of spiders and harvestmen in specific habitats in forests)*. Ph.D. thesis, Palacký University, Olomouc, 30 pp. (in Czech, English abstract).
- MACHAČ O. 2021b: Pavouci (Araneae) a sekáči (Opiliones) přírodní rezervace Maštale. Spiders (Araneae) and harvestmen (Opiliones) of Maštale Nature reserve. *VČ. sb. přír. – Práce a studie* **27**: 99–111 (in Czech, English summary).
- MICHÁLEK O., PEKÁR S. & HADDAD C. R. 2021: Fundamental trophic niche of two prey-specialized jumping spiders, *Cyrra algerina* and *Heliophanus termitophagus* (Araneae: Salticidae). *J. Arachnol.* **49** (2): 268–271. DOI: 10.1636/JoA-S-20-060
- MICHALCO R., KOŠULIČ O., MARTINEK P. & BIRKHOFFER K. 2021: Disturbance by invasive pathogenic fungus alters arthropod predator – prey food webs in ash plantations. *J. Anim. Ecol.* **90**: 2213–2226. DOI: 10.1111/1365-2656.13537
- MICHALCO R., KOŠULIČ O., WONGPROM P., SONGSANGCHOTE C., SAKSONGMUANG V & TRISURAT Y. 2021: Reforestations of tropical forests alter interactions between web-building spiders and their prey. *Ecosystems* **24**: 1962–1975. DOI: 10.1007/s10021-021-00627-7

- MICHALCO R., MIFKOVÁ T. & PEKÁR S. 2021: Seasonal dynamics of prey utilization and individual specialization in a generalist spider in a pear orchard. *Biol. Control* **163** (104763): 1–8. DOI: 10.1016/j.biocontrol.2021.104763
- NIEDOBOVÁ J., SKALSKÝ M., OUŘEDNÍČKOVÁ J. & HORTOVÁ B. 2021: Monitoring pavouků pomocí dvou typů lepenkových pastí v sadech [Monitoring of spiders in orchards using two types of cardboard traps]. *Rostlinolékař* **2021** (2): 19–22 (in Czech, English abstract).
- NIEDOBOVÁ J., SKALSKÝ M., OUŘEDNÍČKOVÁ J. & MESZAROS M. 2021: Vliv různě starých reziduí insekticidů Spintor na mortalitu slídků [Effect of differently aged insecticide Spintor residues on mortality of wolf spiders]. *Rostlinolékař* **2021** (4): 19–22 (in Czech, English abstract).
- PEKÁR S. 2021: Increased speed of movement reduced identification of Batesian ant-mimicking spiders by surrogate predators. *Anim. Cogn.* **24**: 1247–1257. DOI: 10.1007/s10071-021-01517-0
- RAUCHOVÁ K. 2021: *Arachnofauna kaolinových oprávně u Horní Břízy* [Arachnofauna of the kaolin quarries near the Horní Bříza town]. BSc. thesis, University of West Bohemia, Plzeň, 83 + XXIV pp. (in Czech, English summary).
- ŘEZÁČ M. & KOTZ M. 2021: Ostnící – piráti mezi pavouky (*Ero* – pirates among spiders). *Živa* **69** (3): 132–133 (in Czech, English summary).
- ŘEZÁČ M., RŮŽIČKA V., HULA V., DOLANSKÝ J., MACHAČ O. & ROUŠAR A. 2021: Spiders newly observed in Czechia in recent years – overlooked or invasive species? *Biol. Invasions Rec.* **10** (3): 555–566. DOI: 10.3391/bir.2021.10.3.05
- ŘEZÁČ M. & ŠPRYŇAR P. 2021: Pavouci. In ŽÁK K., ČÍLEK V. & MAJER M. (eds), *Srdce Českého krasu. Obec Srbsko a krajina v jejím okolí*. Dokořán, Praha, pp. 249–250 (in Czech).
- RÜCKL K. & MACHAČ O. 2021: Distribution of sector orb-weavers of the genus *Leviellus* (Araneae: Araneidae) in Czechia with notes on their biology. *Acta Mus. Moraviae, Sci. biol.* **106** (2): 197–204.
- SCHWEINER L. 2021: *Dopady sedentérního způsobu života na rozšíření a diverzitu pavouků. The consequences of low dispersal capability on diversity and distribution of spiders*. BSc. thesis, Charles University, Prague, 26 pp. (in Czech, English abstract).
- SEGOVIA J. M. G. & PEKÁR S. 2021: Relationship between model noxiousness and mimetic accuracy in myrmecomorphic spiders. *Evol. Ecol.* **35**: 657–668. DOI: 10.1007/s10682-021-10126-9
- SHERWOOD D., GABRIEL R., KADERKA R., LUCAS S. M. & BRESICOVIT A. D. 2021: Stabilizing a chaotic taxonomy: redescription and redefinition of the genera *Lasiodorides* Schmidt & Bischoff, 1997 and *Thrixopelma* Schmidt, 1994 (Araneae: Theraphosidae). *Arachnology* **18** (8): 893–917. DOI: 10.13156/arac.2021.18.8.893
- VESELÝ P., DOBROVODSKÝ J. & FUCHS R. 2021: Predation by avian predators may have initiated the evolution of myrmecomorph spiders. *Sci. Rep.* **11** (17266): 1–8. DOI: 10.1038/s41598-021-96737-2

Sekáči

- BEZDĚČKA P. 2021: Pocta Jochenu Martensovi. Tribute to Jochen Martens. *Acta Rer. Nat.* **26**: 1–8 (in Czech).
- BEZDĚČKA P., BEZDĚČKOVÁ K., PĚNČA M. & BUDNIKOV N. 2021: First record of invasive harvestman *Leiobunum* sp. A (Arachnida: Opiliones) in the Czech Republic. První nález invazivního sekáče *Leiobunum* sp. A (Arachnida: Opiliones) v České republice. *Acta Rer. Nat.* **26**: 9–11.
- BEZDĚČKA P. & BEZDĚČKOVÁ K. 2021: *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881), a harvestman (Opiliones) new to the Czech Republic. *Amilenus aurantiacus* (Simon, 1881) nový sekáč (Opiliones) pro Českou republiku. *Acta Rer. Nat.* **26**: 13–14.

Štíři

- AYREY R. F., KOVAŘÍK F. & MYERS B. T. 2021: A new species of *Pseudouroctonus* from Pinaleno Mountains, southern Arizona (Scorpiones: Vaejovidae). *Euscorpius* **338**: 1–12.
- FET V., KOVAŘÍK F., GANTENBEIN B. & GRAHAM M. R. 2021: Three new species of *Olivierus* (Scorpiones: Buthidae) from Kazakhstan and Uzbekistan. *Zootaxa* **5006** (1): 54–72.
- KOVAŘÍK F. & LOWE G. 2021: Scorpions of the Horn of Africa (Arachnida: Scorpiones). Part XXVI. Records of *Hottentotta polystictus* (Pocock, 1896), with descriptions of *H. haudensis* sp. n. and *H. nigrimontanus* sp. n. (Buthidae) from Somaliland. *Euscorpius* **330**: 1–28.
- KOVAŘÍK F. & NJIROGE L. 2021: *Somalibuthus sabae* sp. n., a new buthid scorpion from Kenya (Scorpiones: Buthidae). *Euscorpius* **332**: 1–19.
- LOWE G. & KOVAŘÍK F. 2021: *Fetilinia dentator* gen. et sp. n. from Pakistan (Scorpiones: Buthidae). *Euscorpius* **328**: 1–10.

Bičovci

- REYES LERMA A. C., ŠTÁHLAVSKÝ F., SEITER M., CARABAJAL PALADINO L. Z., DIVIŠOVÁ K., FORMAN M., SEMBER A. & KRÁL J. 2021: Insights into the karyotype evolution of Charinidae, the early-diverging clade of whip spiders (Arachnida: Amblypygi). *Animals* **11** (3233): 1–16. DOI: 10.3390/ani11113233

Roztoči

- VACKOVA T., PEKÁR S., KLIMOV P. B. & HUBERT J. 2021: Sharing a bed with mites: preferences of the house dust mite *Dermatophagoides farinae* in a temperature gradient. *Exp. Appl. Acarol.* **84**: 755–767. DOI: 10.1007/s10493-021-00649-9
- HUBERT J., NESVORNA M., PEKÁR S., GREEN S. J. & KLIMOV P. B. 2021: *Cardinium* inhibits *Wolbachia* in its mite host, *Tyrophagus putrescentiae*, and affects host fitness. *FEMS Microbiol. Ecol.* **97** (fiab123): 1–10. DOI: 10.1093/femsec/fiab123

Pavoukovci

- TUF I. H. & MACHAČ O. 2021: Půda plná predátorů (Soil full of predators). *Ochr. přír.* **76** (5): 12–15 (in Czech, English summary).

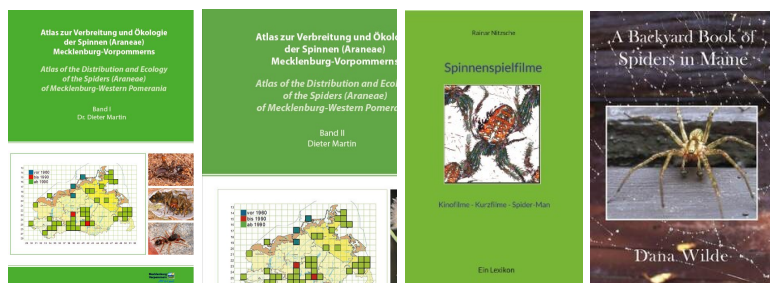
Britská bibliografie – The Newsletter 151

V letním čísle britského zpravodaje mě zaujaly tři články. První se týká „pokračování“ covidového výzkumu pavouků na vlastních zahradách, druhý je pak praktický návod na určování základních druhů plachetnatek. Třetím článkem je pak kratší noticka o sekáči „přizívujícím“ se na lidské krvi. Zdá se tedy, že i my můžeme mít svého „klubáka“.

- BEDDISON I. 2021: Observations on *Platybunus pinetorum* feeding behaviour. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 13–14.
- GALLON R. C. 2021: Identifying Linyphiidae – finding and recognising spines, setae and trichobothria in money spiders. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 6–8.
- HELSDINGEN P. J. VAN 2021: *Olios argelasius* on the threshold? *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 10–12.
- HUYSSTEEN R. VAN, PETFORD M & ENGELBRECHT I: First record of *Heligmomerus* species (Mygalomorphae, Idiopidae) courtship in the wild. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 8–10.
- MIZON C. 2021: Crab spiders and the possible use of insect lures. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 12–13.
- NIMBUS N. 2021: *Pisaura* cannibalisation. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 13.
- POOLE J. 2021a: Ten-tarsi on a *Pisaura mirabilis*. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 4–5.
- POOLE J. 2021b: Central American salticid found in Dorset! *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 5.
- RUSSELL-SMITH T. 2021: Let them come to you – an update on garden and house spiders. *Newsl. Br. arachnol. Soc.* **151**: 2–4.

Nové knihy

- MARTIN D. 2021: *Atlas zur Verbreitung und Ökologie der Spinnen (Araneae) Mecklenburg-Vorpommerns. Band 1 + 2.* Landesamt für Umwelt, Naturschutz und Geologie Mecklenburg-Vorpommern. 588 + 592 pp.
- NITZSCHE R. 2021: *Spinnenspielfilme.* BoD – Books on Demand, 530 pp.
- WILDE D. 2020: *A Backyard Book of Spiders in Maine.* North Country Press, 188 pp.

Pozvánka na exkurzi do středního Povltaví/Slapy

Dovolují si vás pozvat na arachnologickou exkurzi, na lokalitu ve středních Čechách (49.8262878N, 14.4335694E), pod záštitou ekologického sdružení Běložárka.

Termín: květen/2022 (přesné datum bude upřesněno dle dispozice).
Sraz v 10 hod v Třebenicích, na parkovišti před hospodou V Proudech.

V roce 2021 proběhl na této lokalitě hymenopterologický průzkum. Výsledkem bylo 219 odchycených druhů, z toho 29 druhů vedených v Červeném seznamu. Kromě blanokřídlých byly zaznamenány vzácné druhy brouků a rovnokřídlých.

kontakt: Jan Erhart (erhart@paru.cas.cz)

Pokyny pro autory

Psaní textu

- **publikování:** zveřejnění článku ve zpravodaji *Pavouk* je považováno za jeho publikování; plánujete-li svůj příspěvek publikovat ještě v jiném (např. zahraničním) časopise, dodržujte následující pravidla:
 - buď zprávu pošlete do *Pavouka* až po řádném publikování v jiném časopise
 - nebo zprávu v *Pavoukovi* nedoplňujte obrázky ani anglickým překladem
- **odstavce:** odděluje jedním stisknutím klávesy Enter (nikoliv několika úhozy mezerníku)
- **latinské jméno rodu a druhu:** pište *kurzívou*
- **datum:** 13.–27.10.2020 (s pomlčkou a bez mezer)
- **jméno autora příspěvku:** *kurzívou* a zarovnáni vpravo (nikoliv pomocí několika úhozů mezerníku nebo tabulátoru)
- **odkaz na obrázek:** (obr. 1)
 - je-li součástí textu jen jeden obrázek, odkaz být nemusí
- **popis obrázku: Obr. 1:** Co obrázek ukazuje (foto J. Příjmení)
 - je-li součástí textu jen jeden obrázek, číslo být nemusí
- **použití přejetého obrázku:** pouze se souhlasem původního autora nebo vydavatelství
- **anglický abstrakt:** povinný u taxonomických faunistických příspěvků významem přesahujících hranice ČR, u ostatních velmi žádoucí
 - vložit pod český nadpis
 - psát celý *kurzívou*, překlad názvu článku navíc **tučně**, latinská jména druhů normálním písmem

Citování – viz předchozí čísla zpravodaje *Pavouk*

FOTOKOUTEK

Velice zajímavé video se objevilo nedávno na facebookovém fóru ve skupině „Určování bezobratlých“, na videu je zachycen útok cedivky domovní (*Amaurobius ferox*) na mládě běložubky (*Crocidura* sp.). Video bylo natočeno Václavem Holáskem v Přešově. Celé video můžete shlédnout zde: <https://www.facebook.com/lenka.iiravova/videos/236888938343027>

Samec papříčnatky mravencomilné (*Mastigusa arietina*) z podkorního hnízda mravence hnědého (*Lasius brunneus*) z lokality Jezeří (foto P. Krásenský)

Juvenilní běžníci lichoběžníkoví (*Pistius truncatus*) přezimující v lebce spárkaté zvěře, nalezené u Temelína (foto J. Erhart)

PAVOUK – Zpravodaj České arachnologické společnosti, číslo 51

Vydává: Česká arachnologická společnost, z. s.

Redakce: Ondřej Machač, Petr Dolejš, Jan Erhart

Adresa redakce: Bratrská 10, 750 02 Přešov

E-mail: machac.ondra@seznam.cz

ISSN: 1804-7254

Zpracováno v programu: Microsoft Word

Titulní strana:

Dva podkorní štírci *Apocheiridium ferum* a *Chernes hahnii* (foto O. Machač)

Toto číslo vyšlo 23.12.2021